

V Á R S Z I N H Á Z

ÚJ SZÍNHÁZ LESZ A FŐVÁROS LEGRÉGIBB SZÍNHÁZÁBÓL

Elkészült az első kőszínház a budai Várban — esütőtök óta tart a műszaki átadás. A cifra barokk palota márványtól díszlő termeit műértő szemek kutatják: nincs-e ráne a bársonyborítás, nem csorbák-e az évszázados falak finom ívei, nem hiányzik-e valahol egy csavar, egy tapéta-szelet?... Mert féltett kincs kel életre: a Várszínház. Ha jól vizsgáljuk az építők, sok évtized után ismét premier lesz Budán.

Korábbi léteire talán csak az idő-ek emlékeznek. No, és írásos emlékekből tudjuk, hogy az 1700-as évek derekán a karmelita rendi barátok építettek itt ko'osort és templomot. II. József azonban 1784-ben felosztotta a readet, és az egyházi építményeket kiürítette. Legyen itt színház — döntött az uralkodó. A kor ismert polihistorát, Kempelen Farkast bízták meg, hogy a barokk templomot színházzá alakítsa. 1787. októberében nyitotta kapuit a Várszínház.

— Kívülről majdnem így nézhetett ki — mutat a még festék-illatú homlokzatra Nagy János, a Középpületépítő Vállalat építésvezetője, aki néhány percre váltalta kalauzolásunkat. Amint belépünk a bronzveretű kapun, jobbról is, balról is márványlépcsőket pillantunk meg. — Alighanem Kempelen is így álmolta meg.

Beethoven is vezényelt itt

Nézzünk egy kis történelmet! Az egykori Várszínház háromemeletes volt. Az első szinten alakították ki az uralkodó páholyát, amelyet zárt folyosó kötött össze a Sándor-palotával. Több mint ezeregyszáz néző foglalhattott helyet a széksorokban. 1790-ben került sor itt — sajnos csak egyetlen este, a budai országgyűlés idején — az első magyar nyelvű színházi előadásra. Kelemen László színházigazgató és társulata jövőtől. Előtte is, és sokáig utána is a német nyelv uralkodott a színpadon. 1833-ban hívták meg Kassáról Déryné és társait. Ők játszottak itt a pesti Nemzeti Színház megalakulásáig. A kiegészítést követően a Nemzeti Kamaraszínháza lett a Várszínház: Jászai Mari, Egressy Gábor. Ujházi Edét taposhatta a közönség.

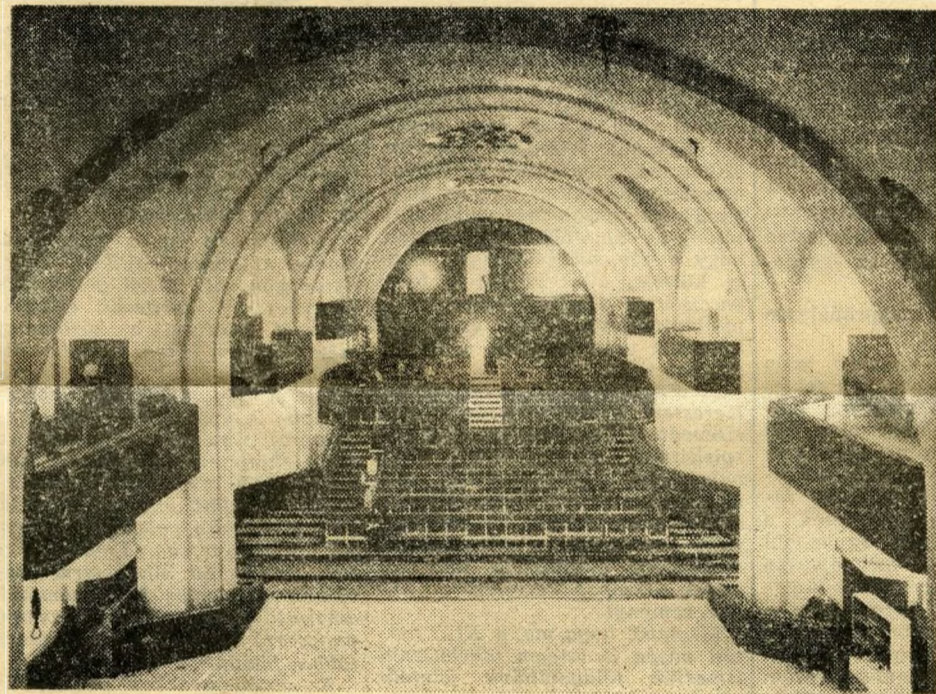
— 1800 májusában egy alkalommal Beethoven is vezényelt a Várban — teszi még hozzá az építésvezető. — Emléktábla őrizi majd az eseményt.

A Várszínház tehát nem akárhogyan fogadott a színpadán. 1924-re azonban olyannyira megromlott a karzat, hogy beszüntették az előadást. 1945-ben pedig végképp használhatatlanná vált; kormos falak, oszloptörödékek, lyukas mennyezet fogadta 1971-ben a helyreállítókat. De lám, néhány esztendő múltán most csontszíni márványlapokon lépdelünk. Díszes lámpák ontják a mennyezet-ről a fényt, s a boltívek láttán valóságban érezzük magunkat. Templom ez, vagy színház?

— Ez is, az is — hangzik a felelet. — Hiszen az egykori templomból lett színházi épület szerkezetét nem változtathattuk meg,

A régi Várszínház

A mai nézőtér barokk architektúrában.

lévén becses műemlék. Vagyis a színházat bele kellett varázsolni a templomba.

A régi falakat eredeti helyükön állították helyre, csak most szoborban ragyognak, mint új korokban. Az egykor volt szarufákat beton helyettesíti, és időállóbb anyagból született újjá a tetőszerkezet is.

Bíborban, bársonyban

— Széles vasbeton kagylót helyezettünk el a hajdani templomban, amelyet hat szögletes oszlop tart — mutat körbe kalauzunk a földszinti társalgóban. — Vagyis ezek az oszlopok tartják a nézőteret és a színpadot, függetlenül a régi falaktól.

Márványlépcsőkhöz jutunk fel az emeletre, a „kagyló” tetejére, s elénk tárul a Várszínház belseje bíbor és bársony fényében. A faviázás, fehér székeket bordó borítás fed. Itt-ott megcsillan a réz

is, a barokk harmadik uralkodó színe. Igazi műves munka minden egyes szék a sorokban — ez tükröződik a műszaki ellenőrök arcán; keresve is aligha találnának hibát. A mennyezetről kis, kerek lyukak tekintenek le, némelyiket lámpa világítja meg, a többi feketén tátong.

— A levegőtisztító berendezés nyílásai — jegyzi meg a „vizsgálótató” egyike, *Garasi Lajos*, a Kommunális Beruházó Vállalat osztályvezetője. — A terem ugyanis klimatizált.

Minden szék alatt fűvóka, ahonnan a friss légáram érkezik. Alig észrevehető fuvallat érinti meg az arcunkat. Néhány perc is elegendő, hogy a szigorú műszaki átvételek is meggyőződjenek róla: kevés helyen fogadja ehhez hasonló üdítő klíma a nézőket. Gondosan kiszámított munkával készült a Várszínház minden porcikája — a vakolás, a falakat dí-

sok, mert a keverőasztal mégiscsak gép — mondja *Garay Gyula* elektrotechnikus a kábelek közül kikeveredve. — Némi trükkkel mennydörgést is végig lehet vezetni a színháztermen.

A hangtechnikus előadás közben ott tartózkodik a karzaton. Ez tulajdonképpen szükségmegoldás: alkalmazkodni kellett a barokk templom szabta adottságokhoz. De sok előnye is van. A hagyományos színházban külön helyiségben van az akusztikus, s csak műszerekkel tudja ellenőrizni a munkáját. Itt viszont együtt kell lélegeznie a darabbal.

A Várszínházban — szintén a műemlék környezet miatt — nem lehetett kialakítani a másutt szokásos zsinórpadlást: a díszleteket kis villanyfelvonók emelik, súlylyeszítik. Huszonnyolc elektromos motort szereltek fel a padláson. A színpadot megvilágító fényszórók egy része is a mennyezetből ereszkedik alá két vízszintes rúdon — ugyancsak villanymotor segítségével.

— Ilyen berendezés csak egy van az országban, a Várszínházban — jegyzi meg nem kis büszkeséggel *Kocsy István* műszaki ellenőr, miközben a lámpák tudományát szemléljük. Az elismerő pillantások a szónál is beszédesebbek: minden rendben. Az ellenőr utasítására halványulnak, majd lassan felerősödnek a fények. A vezérlőpulttól távirányítással változtatható a reflektorok iránya is.

Széles, fekete fóialemezt terítnek szét a kellesek. Ez is újdonság, nemcsak szemből, hanem hátulról is lehet diát vetíteni rá. S így a színpadon levők nem árnyékolhatják a felületet. A diavetítőkkel kiegészíthetők, pótolhatók a díszletek. A hozzájuk tartozó varioobjektív segítségével pedig kicsinyíthetők vagy kinagyíthatók a kép részletei. Ilyen trükkkel ábrázolható például az érkező hajó.

A társalgóban a még hiányzó lámpák kerülnek a helyükre. Az építők most végzik az utolsó sziklásokat, ám az öltözőkből már zsvivaj hallatszik: próbára készülnek.

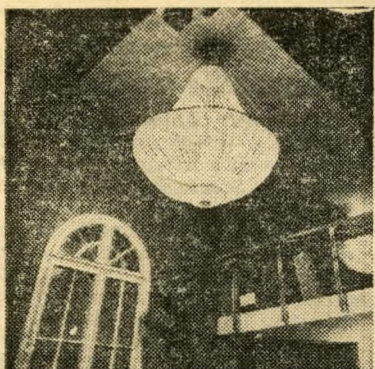
Új társulat — Népszínház

— Ha minden rendben lesz, február 13-án este nyitunk — említi a várva várt napot *Gyurkó László* igazgató. — Ő is ott van a folyosón, amint nagyjából kerülnek a frissen ragasztott tapéták. — *Hernádi Gyula* Bajcsy-Zsilinszky Endre című művét adjuk elő.

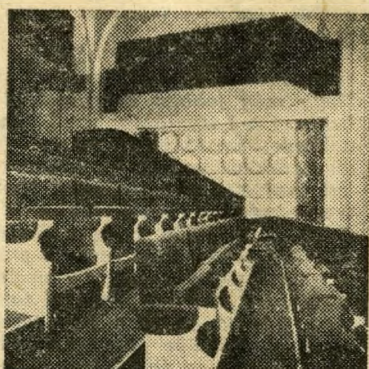
A szó szoros értelmében nyitányról van szó, mert új színházi együttes alakult. A neve nem a régi, újat kapott: Népszínház. Mostantól ez a legnépesebb hazai színház: csaknem negyvenötven tagot számlál. A főszerepét a Huszonötödik Színház és a Déryné társulata adja. Őket egészítik ki táncosok, előadóművészek. A Népszínház egyik fele az országot járja, közművelődési céllal. Ahol a feltételek nem teszik lehetővé a színházi produkciót, ott is részt vesznek az irodalmi esteken, anketokon; műsort adnak a színházi klubok rendezvényein. A prózai színészek egy része pedig rendszeresen játszik a Várszínházban.

Még javában tart a műszaki átadás, de a színházi emberek már itt térülnek-fordulnak a várbeli szobákban; díszletek, képek, óriás ládák érkeznek teherautókon. Mindenkinél sietős a dolga, hiszen egy-kettőre nyakukon a premier — Buda első kőszínházában.

Szöveg: Palkó Sándor
Kép: Mikó László

Műves munkával készült minden részlet.

Csak egy van az országban

— Mégpedig azért, hogy a megfélellő pillanatban szólaljanak meg a zörejek, a zenei bejátszá-